

JAN KOCHANOWSKI

Tren XV

JAN KOCHANOWSKI

TRENY

Tren XV¹

Erato² złotowłosa i ty, wdzięczna³ lutni⁴,

Skąd pociechę w swych troskach biorą ludzie smutni,

Uspokójcie na chwilę strapioną myśl⁵ moję,

Póki jeszcze kamienny w polu słup nie stoję⁶,

Lejąc ledwe⁷ nie krwawy płacz przez marmór⁸ żywy⁹,

Żalu ciężkiego pamięć¹⁰ i znak nieszczęśliwy.

Mylę sie, czyli¹¹ patrząc na ludzkie przygody

Skromniej człowiek uważa¹² i swe własne szkody?

Nieszczęsna matko¹³ (jesli przyczytać¹⁴ możemy

Nieszczęściu, co prze¹⁵ głupi rozum swój cierpiemy),

Gdzie teraz twych siedm¹⁶ synów i dziewczek tak wiele¹⁷?

Gdzie pociecha? Gdzie radość i twoje wesele?

Widzę czternaście mogił; a ty nieszczęśliwa

I podobno tak długo nad wolą¹⁸ swą żywa Oblapiasz zimne groby, w których (ach niebogo!) Składłaś¹⁹ dzieciaczki swoje zagubione²⁰ srogo.

Takie więc kwiaty leżą kosą podsieczone

Albo deszczem gwałtownym na ziemię złożone.

W którą nadzieję żywiesz?²¹ Czego czekasz więcej?

Czemu śmiercią żalości nie zbywasz²² co pręcej²³?

A wasze prętki²⁴ strzały albo luk co czyni

¹W przypisach gwiazdką oznaczono wyrazy, które są używane do dziś, ale których znaczenie w *Trenach* jest odmienne od znaczenia obecnego. [przypis edytorski]

²Erato — jedna z dziewięciu Muz, Muza poezji miłosnej zazwyczaj przedstawiana z lirą. [przypis redakcyjny]

³wdzięczny* (starop.) — miły, przyjemny. [przypis redakcyjny]

⁴lutni (tu daw. forma W. lp) — dziś: lutnio. [przypis redakcyjny]

⁵strapiona myśl — strapiony umysł, duszę. [przypis redakcyjny]

⁶póki jeszcze kamienny w polu słup nie stoję — dopóki jeszcze nie zamieniłem się w kamień; zob. też w. 25 o skamieniałej Niobe. [przypis redakcyjny]

⁷ledwe (starop.) — ledwie, zaledwie. [przypis redakcyjny]

⁸marmór — daw. pisownia wyrazu marmur. [przypis redakcyjny]

⁹marmór żywy — żyjący marmur. [przypis redakcyjny]

¹⁰pamięć* — tu: znak upamiętniający lub pamiętanie. [przypis redakcyjny]

¹¹czyli* (starop.) — czy też. [przypis redakcyjny]

¹²uważać* (starop.) — dostrzegać i oceniać. [przypis redakcyjny]

¹³Nieszczęsna matko — apostrofa do Niobe. [przypis redakcyjny]

¹⁴przyczytać (starop.) — przypisać. [przypis redakcyjny]

¹⁵prze — przez. [przypis redakcyjny]

¹⁶siedm — daw. forma wyrazu siedem. [przypis redakcyjny]

¹⁷tak wiele* (daw.) — tyle samo, drugie tyle. [przypis redakcyjny]

¹⁸nad wolą* (starop.) — wbrew woli. [przypis redakcyjny]

¹⁹skłaść (forma starop.) — złożyć. [przypis redakcyjny]

²⁰zagubiony — tu: pomordowany, unicestwiony. [przypis redakcyjny]

²¹w którą nadzieję żywiesz? (starop.) — jaką nadzieją żyjesz? [przypis redakcyjny]

²²nie zbywasz (starop.) — nie pozbywasz (się). [przypis redakcyjny]

²³pręcej (starop.) — daw. pisownia wyrazu prędzej. [przypis redakcyjny]

²⁴prętki (starop.) — daw. pisownia wyrazu prędkie. [przypis redakcyjny]

Niepochybny²⁵, o Febe²⁶ i mściwa bogini²⁷?
 Albo z gniewu (bo winna), albo więc z lutości²⁸
 Dokonajcie²⁹, prze Boga³⁰, jej biednej starości.
 Nowa pomsta³¹, nowa kaźń³² hardą³³ myśl potkała³⁴:
 Dzieatek płacząc, Nijobe³⁵ sama skamieniała
 I stoi na Sypilu³⁶ marmór nieprzetwany³⁷,
 Jednak i pod kamieniem żywią³⁸ skryte rany.
 Jej bowiem lzy serdeczne skałę przenikają
 I przeźroczystym z góry strumieniem spadają,
 Skąd zwierzę³⁹ i ptastwo⁴⁰ pije; a ta w wiecznym pęcie⁴¹
 Tkwi⁴² w rogu skały wiatrom szalonym⁴³ na wstręcie⁴⁴.
 Ten grób nie jest na martwym, ten martwy nie w grobie,
 Ale samże jest martwym, samże grobem sobie.

²⁵*niepochybny* (starop.) — nie chybiający, ten który nie chybia (celu). [przypis redakcyjny]

²⁶*Febe* — Febusie; Febus (Apollo) w mit. gr. syn Zeusa i Latony, czasami utożsamiany z bogiem słońca Heliosem; był bogiem muzyki, poezji, łucznictwa, proroctw i sztuki lekarskiej. [przypis redakcyjny]

²⁷*mściwa bogini* — Diana, staroż. bogini rz. utożsamiana z gr. Artemidą; uważana za boginię kszycy, polowania i lasów. [przypis redakcyjny]

²⁸*lutość** (starop.) — litość (obecnie rzadko używa się wyrazu luty w znaczeniu srogi; por. nazwę drugiego miesiąca w roku). [przypis redakcyjny]

²⁹*dokonać** (daw.) — położyć kres. [przypis redakcyjny]

³⁰*prze Boga* — przez Boga, na Boga. [przypis redakcyjny]

³¹*pomsta* — zemsta (zob. współczesne wyrażenie pomścić kogoś). [przypis redakcyjny]

³²*kaźń* (daw.) — męka, kara. [przypis redakcyjny]

³³*hardy* — dumny. [przypis redakcyjny]

³⁴*potkała* (forma starop.) — spotkała. [przypis redakcyjny]

³⁵*Nijobe* — forma wyrazu Niobe utworzona dla rytmu. [przypis redakcyjny]

³⁶*na Sypilu* — Sipylos (łac.), Sypilos (gr.): góra w Azji Mniejszej, na którą została przeniesiona przez trąbę powietrzną skamieniała Niobe. [przypis redakcyjny]

³⁷*nieprzetwany* (starop.) — taki, którego nie można przetrwać, trwający wiecznie. [przypis redakcyjny]

³⁸*żywią* (forma starop.) — żyją. [przypis redakcyjny]

³⁹*zwierzę* (starop.) — zwierzę. [przypis redakcyjny]

⁴⁰*ptastwo* (starop.) — ptactwo, ptaki. [przypis redakcyjny]

⁴¹*w wiecznym pęcie* (forma starop.) — w wiecznych pętach, więzach; *pęto*: więzy. [przypis redakcyjny]

⁴²*tkwić* — tu: sterczeć, być na widoku. [przypis redakcyjny]

⁴³*szalony* — tu: bardzo wielki, przekraczający normę. [przypis redakcyjny]

⁴⁴*tkwi na wstręcie* (starop.) — stanowi przeszkodę, zawadę. [przypis redakcyjny]

Ten utwór nie jest objęty majątkowym prawem autorskim i znajduje się w domenie publicznej, co oznacza że możesz go swobodnie wykorzystywać, publikować i rozpowszechniać. Jeśli utwór opatrzony jest dodatkowymi materiałami (przypisy, motywy literackie etc.), które podlegają prawu autorskiemu, to te dodatkowe materiały udostępnione są na licencji Creative Commons Uznanie Autorstwa – Na Tych Samych Warunkach 3.0 PL.

Źródło: <http://wolnelektury.pl/katalog/lektura/treny-tren-xv>

Tekst opracowany na podstawie: Jan Kochanowski, *Treny*, Drukarnia Łazarzowa, wyd. 2, Kraków, 1583

Wydawca: Fundacja Nowoczesna Polska

Publikacja zrealizowana w ramach projektu Wolne Lektury (<http://wolnelektury.pl>). Reprodukacja cyfrowa wykonana przez Bibliotekę Narodową z egzemplarza pochodzącego ze zbiorów BN.

Opracowanie redakcyjne i przypisy: Aleksandra Sekuła, Olga Sutkowska, Piotr Wilczek.

Okładka na podstawie: [slightly everything@Flickr](mailto:slightlyeverything@Flickr), CC BY 2.0

Wesprzyj Wolne Lektury!

Wolne Lektury to projekt fundacji Nowoczesna Polska – organizacji pożytku publicznego działającej na rzecz wolności korzystania z dóbr kultury.

Co roku do domeny publicznej przechodzi twórczość kolejnych autorów. Dzięki Twojemu wsparciu będziemy je mogli udostępnić wszystkim bezpłatnie.

Jak możesz pomóc?

Przełącz 1% podatku na rozwój Wolnych Lektur: Fundacja Nowoczesna Polska, KRS 0000070056.

Pomóż uwolnić konkretną książkę, wspierając zbiórkę na [stronie wolnelektury.pl](http://wolnelektury.pl).

Przełącz darowiznę na konto: [szczegóły na stronie Fundacji](#).